Raadsvoorstel

Voorstel tot het vaststellen van de nota “Weerstandsvermogen en Risico's” en de nota “Reserves en Voorzieningen”

AAN DE RAAD

Samenvatting

Gemeenten hebben in toenemende mate met onzekerheden te maken. Risico’s kunnen forse financiële gevolgen (en daarmee ook beleidsmatige gevolgen) hebben en er zijn risico’s die de realisatie van doelstellingen in de weg kunnen staan. Daarmee zijn risico’s dus een belangrijk onderwerp voor sturing.
Binnen gemeenten is er een toenemende aandacht voor de manier waarop risico’s worden beheerst. Een toenemende complexiteit van de samenleving, grote decentralisaties (onder andere de (financiële) druk op het domein Jeugdzorg), bezuinigingen, maar bijvoorbeeld ook de recentere gevolgen van de COVID-19 uitbraak, de energiearmoede en het asielzoekersprobleem dwingen de gemeente tot een groter risicobewustzijn.
Daarnaast laten gebeurtenissen van de laatste jaren ook zien hoe belangrijk het is om inzicht te hebben in risico’s en hierop te sturen.
Jaarlijks rapporteert het college over de financiële risico’s in de paragraaf weerstandsvermogen bij de jaarrekening en de begroting. De paragraaf bevat daarnaast informatie over de actuele beschikbare middelen om de financiële gevolgen van die risico’s te kunnen afdekken (weerstandsvermogen).
Omdat er een nauw verband bestaat tussen weerstansvermogen en reserves, is deze laatste ook meteen geactualiseerd.
Voor het overige wordt verwezen naar de uitgebreide nota's met toelichting.

Inleiding

Doel van de nota weerstandsvermogen is dat de raad het beleidskader voor het risicomanagement en het weerstandsvermogen vaststelt. Deze nota vloeit voort uit de “Financiële verordening gemeente Aalten” (cf. artikel 212 gemeentewet) en het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten).
Risicomanagement is een nuttig instrument dat ingezet wordt om risico’s efficiënter en effectiever te beheersen en doelstellingen te realiseren. Risico’s managen geeft geen garantie dat gebeurtenissen met een negatief gevolg niet meer zullen optreden; het geeft wel aan dat actief wordt gewerkt aan het in beeld brengen, voorkomen en het bewust verminderen van het effect van risico’s.
Het weerstandsvermogen heeft betrekking op de relatie tussen de risico’s die de gemeente loopt en de financiële middelen die de gemeente kan vrijmaken om de nadelige gevolgen op te vangen.
De raad stelt de kaders en het college voert het beleid uit binnen de gestelde kaders.
Risicomanagement valt onder de verantwoordelijkheid van het college. Risicomanagement is een vorm van integraal management. Voor de gemeente Aalten betekent dit dat het management verantwoordelijk is voor de uitvoering van het risicomanagement binnen de teams en directie.
De raad is verantwoordelijk voor een begroting die duurzaam en reëel in evenwicht is en een weerstandsvermogen dat van voldoende omvang is. Vanuit deze verantwoordelijkheid stelt de raad het beleid voor het risicomanagement en het weerstandsvermogen op en houdt toezicht hierop.

De raad stelt ook de reserves en voorzieningen vast en de mutaties hierop. Daarom wordt deze nota

tegelijkertijd ter vaststelling aangeboden. De voorgestelde mutaties van de nota weerstandsvermogen zijn hierin al verwerkt.

Beschrijving beleidsterrein inclusief toepasselijke regelgeving

Financiële stukken, mede als gevolg van het BBV en de verordening ex 212 GW.

Inhoudelijke toelichting op het voorstel

Risicomanagement is op een gestructureerde wijze identificeren, analyseren en managen van risico's. Of anders gezegd: risicomanagement is het effectief en systematisch omgaan met (de kansen) en bedreigingen die de realisatie van organisatiedoelstellingen kunnen beïnvloeden. Het is gericht op proactief handelen in plaats van reactief.
Risicomanagement houdt niet in dat koste wat het kost risico's vermeden moeten worden. een gemeente moet namelijk wel kunnen en willen ondernemen. Het gaat om het inzicht creëren in de risico's die van toepassing zijn en vervolgens bewust afwegen of het risico kan worden beheerst. Soms is het bewust accepteren van een risico de meest optimale beheersingsmaatregel.
Risicomanagement en het weerstandsvermogen zijn nauw met elkaar verbonden. Het doel van het hebben van weerstandsvermogen is dat er een buffer aanwezig is om de financiële tegenvallers op te vangen zodra risico's werkelijkheid worden.
Kortom: weerstandsvermogen is het vermogen om risico's te kunnen dekken.
Bij de berekening van het weerstandsvermogen gaat het om risico's met een financieel gevolg ná het toepassen van beheersmaatregelen. Bij toepassen van risicomanagementsysteem zal eerst worden bekeken in hoeverre beheersing mogelijk is, alleen het restant dat overblijft zal afgedekt worden via het weerstandsvermogen.
Het weerstandsvermogen bestaat uit benodigde weerstandscapaciteit als gevolg van het risicoprofiel afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, hetgeen daadwerkelijk aanwezig is om de risico's financieel op te vangen.

Reserves, vooral de algemene reserve, kunnen ter dekking van de risico's worden gebruikt. In deze nota's wordt nu voorgesteld een aparte risicoreserve in te stellen, afgezonderd van de algemene reserve. Een vaste buffer, de motivatie en opbouw hiervoor staat in de nota beschreven.

Eigenaarschap en bewustwording
Ondanks de inspanningen op het gebied van risicomanagement, doet een risico zich voor. En dan? Het is niet zo dat risico's die meetellen voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit ook automatisch – als zij zich voordoen– ten laste komen van de gemeentebreed beschikbare weerstandscapaciteit.

Bij de sturing op en beheersing van negatieve risico's gaat het om reductie van de verwachte impact van risico's. Dit kan op drie manieren:
• vermijden;
• verminderen;
• overdragen;
• accepteren

Bij het vermijden van het risico wordt de oorzaak van het risico opgeheven. Dit kan bijvoorbeeld door:
• Het beleid dat het risico veroorzaakt te stoppen of aan te passen.
• Verstandig financieel beleid: dat wil zeggen eerst verdienen, dan uitgeven als de inkomsten nog onzeker zijn.
Vermijden is niet in alle gevallen een mogelijkheid. Zo ligt bij externe risico's de oorzaak van het risico immers niet binnen de beïnvloedingssfeer van de gemeente. Ook kan vermijden de realisatie van beleidsdoelstellingen in de weg staan. Toch kan het een keuze zijn van het College om op bepaalde beleidsthema's nooit of zo min mogelijk risico te willen lopen. Dit heeft te maken met de zogenaamde risico-acceptatie.

Verminderen van de impact van het risico kan plaatsvinden door ofwel de omvang van het risico terug te brengen (bijvoorbeeld door projecten te faseren) ofwel de waarschijnlijkheid van optreden terug te brengen. Maatregelen voor de reductie van de impact van risico's liggen op het operationele vlak, zoals het nemen van voorzorgsmaatregelen (voorkomen is beter dan genezen en anticiperen in plaats van reageren) of het instellen van een bestemmingsreserve.
Overigens is het een wettelijke verplichting (BBV: artikel 44, lid 1b) om een voorziening te vormen voor risico's die een economisch of juridisch afdwingbare verplichting of verlies betreffen en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De te treffen voorziening moet gelijk zijn aan de netto verwachte omvang.

Overdragen van risico's houdt in dat de gevolgen van een risico niet langer de gemeente raken, maar over gaan naar een derde partij. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan contracten, algemene voorwaarden, garanties, derden aansprakelijk stellen en verzekeringen.

Accepteren is gewoon een feit als we het niet kunnen oplossen. En hiervoor is de risicoreserve ook bedoeld.

Alternatieve beleidskeuzes

De huidige status van het weerstandsvermogen en de reserves handhaven en niets veranderen is een optie, maar een achterhaalde.

Financiële consequenties

Gewenste mutaties verwerkt in de nota's, geen verdere uitgaven aan de orde.

Participatie en Communicatie

NVT.

Vervolgstappen inclusief tijdspad

Invoeren per de gestelde datum.

Bijlagen

- Nota Weerstandsvermogen en Risico's
- Nota Reserves en voorzieningen 2023

Aalten, 7 november 2023

Burgemeester en wethouders van de gemeente Aalten,

drs. A.J.M. Gildhuis
secretaris/algemeen directeur

mr. A.B. Stapelkamp
burgemeester